

Landskap: Småland Upptecknat av: Frans Petersson
 Härad: Kinnared Adress: Smövaråla, Urshult
 Socken: Urshult Berättat av: Densamme
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1884 i Urshult

Om tobak; odling och användning

L. U. F. 27.

Odling av tobak hos ej förekommit.	s. 1.
Smus köptes färdigt.	s. 1-3.
Smuskrann.	s. 1.
Ökrann på smusförsäljare.	s. 2-3, 9-10.
cigarer.	s. 3.
Rökpipor, och pipetobak.	s. 3-5.
Smusning, - smusdosor m. m.	s. 5-10.
Smus som läkemedel.	s. 8-9.
Smusgat för tobak	s. 9.
Smusväsende av - gudmorspresent.	s. 10.

Skriv endast på denna sida!

Loar på fågelista L. N. F. 27.

Om Tobak och dess användning.

Någon odling av tobak har ej förekommit här i Ushult, åtminstone ej i större skala.

I regel köpte man smalet och färdigberett snus, som expederades antingen i pappersstrutar eller i dosor eller flaskor, som köparen förde med sig från hemmet, när han begav sig i väg till handelsboden.

För 44 år sedan berättades, att man fann bruket med snus på ett slags snuskuvarnar, men hur dylika kuvarnar sågo ut, kan upptecknaren tyvärr ej säga. En man, Lunc (Löne), född omkring år 1790, död på 1870-talet, säges ha haft en dylik kuvar. Handelsmännen förvarade sitt snus i träkaggas, medan den

konsumerande allmänheten hade sitt snus i väl tillkorkade buteljer eller stora, omsorgsfullt tillslutna näverdosor. Genom att hålla snuset hårt sammanpackat, skyddade man det från att torka. En och annan snusare begöt sitt snus med pepparsmygatorja, vilken skänkte detsamma en angenäm doft.

Av de många olika snusarterna, som under de senaste 80 åren använts här i Huskult, kan nämnas: Jönköpingssnus, Schanders Ljungtövs, Karlskronasnus och Generalsnus.

En av Huskults sockens fjärdingsmän på 1860-talet, vilken desslika var skomakare, utgjorde under flera år mellanhand mellan en tobakshandlare Buse i Växjö och de snusköpande Huskultsborna. Det av Buse försälda snuset kallades "busasnus", vilket snart ledde därtill, att fjärdingsmännen

smellanhanden blev benämnd "bussen", vilket
vederutnamn han till sin och stäktens stora
försorgelse fick behålla till sin död. "Bussen",
som var född år 1819, och som i unga år tjänat
marinsoldat, avled år 1905.

När upptecknaren på våren 1891 började
sin första småskola, hade cigareterna
kommit i bruk. Troldigt är, att de varit kända
här sedan några år tidigare.

De rökpipor, som användes, voro i regel
små träpipor, som köptes på marknaderna
här i bygden. Vanligtvis var det först efter
sin konfirmation som pojkarne började röka.
Bökade även kvinnorna, vilket ej sällan
förekom, använde dessa samma pipor
som männen.

I de hem, där man plägade bjuda gäst-
mande på pipriök, hade man ett par lång-

ACC. N:R. M. 7232:4.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

pipor, som voro avsedda för besökande gästers bekvämlighet.

Piptobaken eller "röktobaken" förvarades dels i "kanduren", dels i "tobakspungen" eller tobaksdosan. "Tobakspungen", som var tillverkad av tvätt skinn, sammanknöts medelst ett snöre. "Tobaksdosan", som vanligtvis var flat, var av järnbleck, så framt den ej var tillverkad av någon guldgjutare, i vilket senare fall den var av en något bättre metall. En mindre svepask kunde även få tjänstgöra som förvaringsrum för röktobak. Rökipipan tändes vanligtvis med en tändsticka, så framt rökuren vid tillfället för tändningen visades ute under bar himmel, men befann han sig inomhus, kunde han av sparsamhets skull tända pipan med en i eldbrasan

i spisen påtänd spingessticka eller också med ett eldskel eller mindre eldglöd, som man placerade bland tobaken i pipan.

Så man snusade, tog man med högra handens tumme och pekfinger snus i snusdosa, vilket parti kallades en pris. En och annan snusare förde snusprisen till näsan och snusade in den i densamma, men de flesta snusare lade snuset i munnen och tuggade det. De flesta ynglingar, som hade sinne för snusning, började snusa vid sexton å sjuttio års ålder. Det fanns en tid, då ynglingarna ansågo det vara fönedande att ej tugga snus och riktigt karlaruldet att kunna spotta ut en stor snusbuss ur munnen och samtidigt svära en mestigt ed. Det fanns karlar, som skändes över, att

deas söner ej svare. En rattarbas, Sven
Gustaf Magnusson, Skiften, Degerhaga, Uus-
hult, född år 1863, sa en dag år 1903 till
sin äldste son Johan, född år 1885:

"Du ska schäaja (sväaja) å beva fan,
älla (annars) kan då inte bli folk au de!"

Sven Gustaf Magnusson avled år 1936, men
sonen Johan lever och är bosatt i Stockholm.
Han är en genomhederlig och bra karl, under
det fadern i all sin gärning var en skålm
och bedragare.

För 40 å 45 år sedan fanns här i
Uushult många kvinnor, som snusade.
En gumma, kallad "Emma på Knälen", född
år 1863 och kusin till biskop Stadenius,
tuggade snus, medan alla de andra snusande
gummorna insöga sitt snus i näsan. För
närvarande får det inte finnas en enda

smusade kvinna här i Ushult.

Det i hemmet lagade smuset förvarades, som
nyss omnämnts, antingen i en karkad butelj
(smuspetell) eller i en större nävendosa eller
i en liten svepask. Karl Dolk, Berg,
Vämboö, Ushult, född år 1842, död 1927,
var en mästare i att tillverka vackra
nävendoser. Dessa med avsmalnade ändar
färsedda ficksmusdoser (sammansmusedoser), vil-
ka hade formen av en svepask i västfisks-
formet, och som vare färsedda med vackra
utbränningar här och där, vare färsedda
med lock, vilket trycktes in innanför dosans
övre kant och som inte ens vid dosans fall
mot marken lossnade. Doslockets handtag
utgjordes av en liten läderstrapp. De
stora smusedoser, som funnas i en del
hem, vare av samma typ.

Den i fickan medfärdiga tuggtobaken förvarades antingen i en liten metallask eller i en snusdos.

För 40 år sedan var det blott en obetydlig del av Hushållsbefolkningen som rökade tobak. Tobakstuggarnas skara var än mindre, under det att den överväldigande delen - minst 70 procent - av männen bestod av snusare. Numera är det vara minst 70 procent av de under 35 år varande tobaksrökarna, som röka, medan snustuggarna ständigt går tillbaka.

Redan för 90 år sen fanns här i socknen mindre kräm- och handelsboder, där snus och tobak saluhölls.

Av en och annan gammal ansågs snus vara ett bra medel, när det gällde att stilla blodflödet eller hålla friska hugg- och skärsår.

Glade ett idisslande djur - nötkreatur, får eller get "mist dräpet" (förlorat förmågan att idissla), så gav man det samma en snus- eller tobaksbuss, vilket vanligtvis ledde till, att det sjuka djuret snart blev friskt och fullt återställt. Fick en gris "öringar" (svin delanfall), så öste man i honom snusblandad mjölk, vilket ofta ledde till ett gott resultat.

Som surrogat för riktobak använde de gamla torrade löv av körsbärsträd.

En inbiten snusluggare från förra seklets sista år brukade säga:

"Dä ä värre å va utan snus än å va utan brä."

En i norra delen av Småland besatt torparen Magnus Adamsson, som sålde snus, blev av sina kunder kallad "Luggatorpa snuspatron". "Snus-Maria", "Snus-Lena" och "Snus-Pelle".

vara ärendes namn, som tydligt antydde,
att deras ägare och bärare sådde snus.

Inusnäsdukar, här kallade "lommenäsdukar",
tillverkades för i de flesta hemmen här
i socknen. Att en gudmor skänkte bort
"lommenäsdukar" till sina gudsöner, det
var en mycket vanlig företeelse.